

/De culturele agenda van

GIJS SCHOLTEN VAN ASCHAT

De komende maanden speelt Gijs Scholten van Aschat (1959) in *De dingen die voorbijgaan* van Toneelgroep Amsterdam. Ook trekt hij met Pierre Bokma door het land om college te geven over William Shakespeare en repeteert hij voor nieuwe stukken. Wat leest, kijkt en luistert hij als hij niet met toneel bezig is?

door Nick Muller

FOTO ANP

BOEKEN

“Ik lees vaak een aantal boeken tegelijkertijd. Op dit moment zijn dat *De wereld van gisteren* van Stefan Zweig, *De onderwaterzwemmer* van P.F. Thomése en een bundel met zeven essays van de Franse humanist Michel de Montaigne.

“*De wereld van gisteren* zijn dagboekfragmenten van Stefan Zweig. Stefan Zweig is een Oostenrijkse schrijver van Joodse afkomst, die aan het eind van de negentiende eeuw werd geboren. Hij beschrijft onder meer zijn jeugd in Wenen. Het is fascinerend omdat hij het Wenen van voor de Eerste Wereldoorlog beschrijft, een stad waar de kunsten hoogtij vieren, een stad met mensen met verschillende achtergronden allemaal gebroederlijk naast elkaar leven, er is totaal geen animositeit, en hoe dat dan toch is misgegaan.

“Tegelijkertijd beschrijft hij hoe hij, samen met andere wijsneuzige zeventienjarige jongens van het gymnasium, de allernieuwste Franse poëzie leest, vaak nog eerder dan de uitgevers, en welke grote componisten hij allemaal in zijn thuisstad ontmoet. En wat me ook intrigeert is de dubbele moraal wat betreft seksualiteit: van vrouwen wordt verwacht dat ze zich keurig gedragen in het openbaar, dat ze hun enkels bedekken bijvoorbeeld en – als ze ongetrouwd zijn – altijd de deur uit gaan met een chaperonne. Terwijl vaders tegen hun zonen zeggen: ‘Ga vanavond lekker mee naar het bordeel, joh. Daar word je een echte kerel van.’ In *De onderwaterzwemmer* van P.F. Thomése ben ik net begonnen. Daar kan ik dus nog niet veel over zeggen. Zijn *Grillroom Jerusalem* vond ik waanzinnig geestig. Het is een ironisch boek over Israël en Palestina, verteld vanuit de ogen van een nuchtere Holland-

se jongen die daar zit en denkt: *what the fuck is going on here?* En de zeven essays van Montaigne vind ik gewoon fijn om te lezen voor het slapengaan.

“Onlangs heb ik de debuutroman *De consequenties* van Niña Weijers uitgelezen. Andere mensen die het boek hebben gelezen, vonden het minder, maar ik vond het wel goed. Ik denk dat die mensen zich ergeren aan de stijl – een beetje wijsneuzig – maar ik vond dat juist heel goed bij het verhaal passen. Het boek gaat over een jong meisje dat in de kunsten zit. Niet perse een spannend onderwerp misschien, maar dat hoeft ook niet. Als je veel leest en af en toe zelf wat schrijft, dan merk je dat het eigenlijk niets uitmaakt waar je over schrijft; *hoe* je iets opschrijft is veel belangrijker. Je kunt bij wijze van spreken een roman schrijven over een ei – als je het maar goed opschrijft.

“Voor het stuk waarin ik nu speel heb ik *Van oude mensen, de dingen, die voorbijgaan* van Louis Couperus voor het eerst gelezen. Toegegeven: je moet even de tijd uitzetten en wennen aan het archaïsche taalgebruik, maar als je dat hebt gedaan, zie je hoe goed en eigentijds zijn werk nog steeds is. Ik vond het mooi om te lezen hoe reëel hij in dit boek over het huwelijk schrijft. Mensen verwachten tegenwoordig veel van het huwelijk – het moet één groot feest zijn, jij en je vrouw moeten elkaar het liefst de hele dag op willen eten. Alles moet maar leuk zijn tegenwoordig. Op Facebook zie je niets anders dan ‘leuke’ updates. Couperus schrijft: als je getrouwd bent, dan is het geven en nemen, schipperen om het bootje op koers te houden. Couperus geeft dat mooi weer. Het boek mag dan meer dan honderd jaar geleden geschreven zijn, maar het zet ons met beide benen op de grond.”

De Freudjes, geen familie. V.l.n.r. Lineke Rijxman, Ariane Schluter en Karina Smulders

De Vreemden van NTGent

THEATER

“Natuurlijk kijk je als acteur anders naar een toneelstuk dan wanneer je geen acteur bent. Je analyseert veel: ‘De tekst is wel goed, maar als hij het twee seconden later had gezegd, dan had het meer effect gehad.’ Maar dat neemt niet weg dat ik af en toe helemaal word meegezogen in een verhaal.

“De laatste voorstelling die ik heb gezien is *De Freudjes, geen familie* van mugmetdegoudentand. Het is een komedie over drie zussen die, terwijl hun moeder boven dood ligt te gaan, in het ouderlijk huis samen

zijn en alle drie hebben ze een probleem. Het stuk is aardig, niet dat je zegt: wauw, wat een geweldig stuk, maar het spel van de drie actrices – Ariane Schluter, Karina Smulders en Lineke Rijxman – is heel goed. *De Familie Månsøn* van Orkater beveel ik ook van harte aan – al ben ik wel een beetje bevooroordeeld omdat mijn eigen zoon (Reinout Scholten van Aschat – red.) erin meespeelt. En waar ik verder naar uitkijk... Ik ben benieuwd naar *De vreemden* van NTGent, waar Pierre (Bokma – red.) in speelt en dat door Johan Simons wordt geregisseerd. En ik ben benieuwd

naar het familie-epos *Ibsen huis* van Simon Stone, dat hij bij Toneelgroep Amsterdam gaat maken.

“Als je de nieuwe generatie jonge regisseurs ziet die klassieke stukken regisseren, dan zie je dat er heel veel talent aan zit te komen. Ze combineren nieuw lef met oud vakmanschap. De nieuwe garde richt zich nu voornamelijk op kleine voorstellingen in kleine zalen. Dat is natuurlijk goed, maar onder de top (Ivo van Hove, Theu Boermans) zit eigenlijk net te weinig talent. Ik vind het prettig om te zien dat er nu mensen van midden twintig zijn die de

ambitie hebben om ook de grote zalen in te gaan. En dat is belangrijk. Want er zijn meer grote zalen dan kleine zalen, en die moeten wel gevuld worden. Nina Spijkers is zo'n regietalent, Olivier Diepenhorst ook. En Thibaud Delpout – al is die alweer een stuk ouder.

“Op de nieuwe generatie acteurs en actrices heb ik niet zo'n goed zicht, omdat ik het afgelopen jaar geen les heb gegeven. Maar er komt altijd wel iets goeds boven drijven. Joris Smit, die jongen die de hoofdrol speelt in de politieke dramaserie *De fractie* en ook in *De revisor* van Het Nationale Toneel, vind ik erg goed. Gaite Jansen is een heel goede actrice. Ik noem haar altijd *Peaky Blinders*, omdat ze in die serie speelt. Bram Suijker en Hannah Hoekstra schieten me ook te binnen. En Reinout Scholten van Aschat natuurlijk.”

KUNST

“Als je zou vragen: van wie zou je een schilderij willen hebben, dan zou ik antwoorden: Peter Doig. Hij is bekend geworden met oranje kano's die op het water liggen. Zijn schilderijen zijn heel wild, heel realistisch. Hij schildert zowel de natuur als de stad. Waarom zijn schilderijen mij aanspreken, weet ik niet zo goed. Ik vind het gewoon mooi. Waar ik ook geen genoeg van kan krijgen, zijn de zeventiende-eeuwse meesters. Van Dyck, Van de Velde, Rembrandt natuurlijk...

Soms ga ik naar Christie's om te kijken wat ik zou willen kopen als ik het geld er voor had. En het allerliefst zou ik dan een zeventiende-eeuws portret kopen met zo'n donkergroene achtergrond. Dat vind ik onbedaarlijk mooi.

“Het Stedelijk Museum in Schiedam vind ik een erg mooi museum. In Museum de Fundatie in Zwolle ben ik nog niet geweest, maar daar wil ik ook graag nog eens heen. Museum De Pont in Tilburg bezoek ik ook met enige regelmaat. Het fijne van deze musea is dat ze zo overzichtelijk zijn. Binnen twee uur ben je dat museum door.

“Een van de meest bijzondere musea waar ik ooit ben geweest, staat in Japan. Ik was daar afgelopen winter met mijn kinderen. Op het eiland Naoshima heeft een miljardair een aantal musea laten bouwen door Tadao Ando, een heel beroemde architect. Alleen die gebouwen, grote bouwwerken van beton in ongerepte natuur, ademen al kunst. Daar ervoer ik

ook voor het eerst hoe het is om in alle rust naar kunst te kijken. Je mag je telefoon namelijk niet meenemen, je mag niet met elkaar praten en in elke kamer die je betreedt, moet je je schoenen uitdoen. Ook werden er in elke zaal maar een beperkt aantal mensen toegelaten. Heel anders dan de drommen mensen die in het Rijksmuseum of het Van Gogh Museum langs de kunstwerken schuifelen. Kortom: je wordt met een aantal mensen losgelaten in een ruimte waar verder niets is dan kunst. Daardoor komen de kunstwerken veel harder binnen. Je wordt veel ontvankelijker om je te laten raken. Een sensatie vond ik het.”

MUZIEK

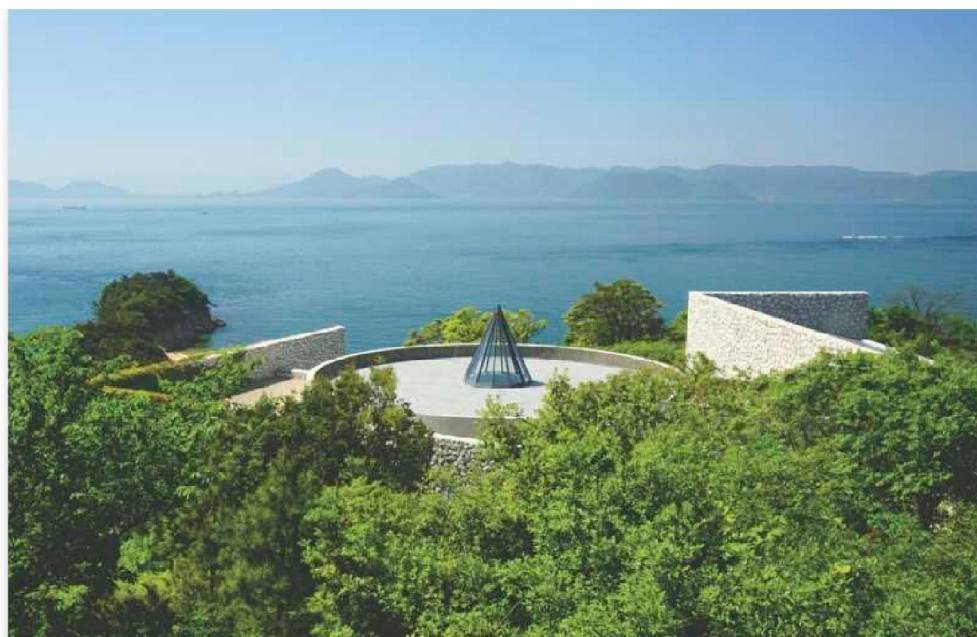
“Theater en film zijn mijn vak, beeldende kunst is het vak van mijn vrouw, en ik hou daarnaast heel erg van lezen. Muziek schiet er dan weleens bij in. Dat komt ook omdat ik moeite heb om me aan te sluiten bij de nieuwe muziek. De muziek die ik goed vind, is heel old school. Jazz. Soul. Klassiek. Nieuwe muziekstijlen vind ik al snel vervelend. Een uitzondering is misschien r&b. Als het een goede groove heeft en funky is, tenminste.

“De muziek van soulzanger Michael Kiwanuka vind ik heerlijk. Het getrompet van Eric Vloeimans ook. Tom Waits, Crosby, Stills & Nash en The Who kunnen bij mij ook niet veel verkeerd doen. En

Kyteman vind ik ook erg leuk. Thuis luister ik altijd naar FIP, een Franse radiozender. Die zenden heel eclectisch uit. Dat gaat van operastukje naar hiphop naar jazz naar chanson naar blues. Het is allemaal een beetje *edgy*, misschien ook wel wat *slick*, maar het is heel prettig om naar te luisteren.

“Als ik 's avonds moet optreden, dan ga ik altijd even een halfuur liggen om tot rust te komen. Dan moet die dag eruit. En dan zet ik altijd even wat muziek op. Soms is dat een cd van jazz-zangeres Madeleine Peyroux, omdat het zo lekker loom is, zo lekker easy. En soms is dat iets van Bach, de *Engelse suites* of de *Franse suites* bijvoorbeeld. Dat is die: tatatatadiedetatatata-diedetatatata, twee handen door elkaar. Die cadans geeft rust, geeft houvast om voor even in de muziek te verdwijnen.

“Niet zo lang geleden was ik bij een concert van de Italiaanse componist Ludovico Einaudi. Ik vond het vreselijk. Ik snap niet waarom hij zoveel platen verkoopt. *Het Parool* schreef eens over hem dat hij geen klassieke muziek meer maakt, maar een soort klassieke popmuziek. Zijn stukken bestaan uit coupletten en refreinen die telkens weer worden herhaald. Ik was er met drie vrienden, die alle drie wel van klassieke muziek houden, en na een tijdje vonden we het alle vier flut. Er zit geen diepte in zijn muziek. Er zit geen idee achter. Het is niets meer dan een goed uitgevoerd trucje. Er was een stuk waar hij

Het Benesse House Museum op het Japanse eiland Naoshima, ontworpen door Tadao Ando

SCHOLTEN VAN ASCHAT IN HET KORT

Gijs Scholten van Aschat (1959) is acteur. Hij speelde in vele toneelvoorstellingen (Nationale Toneel, Orkater, Toneelgroep Amsterdam) en acteerde in talloze televisieseries en (televisie-)films, waaronder *Cloaca*, *Tirza* en *Publieke Werken*. Hij ontving een Gouden Kalf, de Louis d'Or en de prestigieuze Albert van Dalsumring. Tot en met eind december speelt hij in het toneelstuk *De dingen die voorbijgaan* van Toneelgroep Amsterdam. Meer informatie en een speellijst vindt u op www.tga.nl.

de handen voor op elkaar kreeg, maar dat was een bewerking van een stuk van Astor Piazzolla. Tja.”

FILM

“Ik denk dat mijn filmsmaak heel erg is gevormd door de Amerikaanse regisseurs van de jaren zeventig. Het leuke is dat de regisseurs van toen – Paul Schrader, William Friedkin, Martin Scorsese – idolaat waren van Europa. Dat zie je ook terug in de films: in het boek *Easy Riders, Raging Bulls* wordt heel mooi beschreven hoe Europese regisseurs als Jean-Luc Godard in die tijd hun stempel drukten op de Amerikaanse cinema. *The Conversation* vind ik een van de beste films uit die periode. Gene Hackman is daarin briljant. *Mean Streets* is ook een favoriet. En *Easy Rider*. En *McCabe & Mrs. Miller*. En de onvolprezen film *The French Connection*,

zowel het eerste als het tweede deel, met die auto's en die achtervolgingen.

“De laatste film die ik heb gezien, is de nieuwe van Pedro Almodóvar: *Julieta*. Vond ik een beetje tegenvallen. De film gaat over een vrouw (Julieta) die een hartstochtelijke relatie krijgt met een visser. Dan krijgen ze een kind, een meisje. Op een dag – jaren later – krijgen de man en de vrouw ruzie omdat de man is vreemdgegaan. Hij gaat naar zee en verdrinkt. Hun dochter is op dat moment op vakantie. Als zij terugkomt en ze hoort wat er is gebeurd, besluit ze in retraite te gaan en keert nooit meer terug. Het verhaal is goed, maar de karakters zijn niet zo goed verdiept. Het is een beetje een nikserige film. Net als die nieuwe van Woody Allen: *Café Society*. Die vond ik ook niet goed. Ik ben een groot liefhebber van Woody Allen, dat staat buiten kijf. Zijn *Crimes and Misdemeanors* en *Bullets Over Broadway* vind ik ongelooflijk geestig. Die komen in de buurt van het niveau van *The Big Lebowski*, wat mijn *all-time favorite* is. *Café Society* is een beetje overgestileerd. Er zit bijvoorbeeld een scène in waarin iedereen dezelfde kleur kostuum aan heeft. Je denkt: daar heeft iemand heel erg zijn best op gedaan. En als je dat voelt, is het niet goed. Verder vond ik het verhaal ook een beetje te mager. Natuurlijk: je vermaakt je wel, er zitten wel een aantal leuke grappen in, maar het haalt het niet bij zijn echt goede films.

“En dat Gouden Kalf voor beste acteur? Natuurlijk vind ik het leuk dat ik genomineerd ben voor mijn rol in *Publieke Werken*, maar ik hoop dat mijn zoon hem wint voor zijn rol in *Beyond Sleep*. Hij trekt die hele film. Enfin – we zullen het zien.”/

FOTO ANP

Soulzanger Michael Kiwanuka

Uit de film *Easy Rider* (1969)